752 (2020-2021) – Nr. 2
ingediend op 15 september 2021 (2020-2021)

Verslag

namens de Commissie voor Onderwijs
uitgebracht door Johan Danen en Roosmarijn Beckers

over het voorstel van resolutie

van Kim De Witte en Jos D'Haese

over de invoering van de maximumfactuur in het secundair onderwijs

en het voorstel van resolutie

van Caroline Gennez, Hannelore Goeman, Maxim Veys en Steve Vandenberghe

over een maximumfactuur in het secundair onderwijs

Documenten in het dossier:
752 (2020-2021) – Nr. 1: Voorstel van resolutie
766 (2020-2021) – Nr. 1: Voorstel van resolutie
– Nr. 2: Amendementen

verzendcode: OND

Vlaams Parlement

Samenstelling van de Commissie voor Onderwijs:

Voorzitter: Karolien Grosemans.

Vaste leden:
Arnout Coel, Koen Daniëls, Karolien Grosemans, Kathleen Krekels, Annabel Tavernier;
Roosmarijn Beckers, Jan Laeremans, Kristof Slagmulder;
Jo Brouns, Loes Vandromme;
Jean-Jacques De Gucht, Tom Ongena;
Johan Danen, Elisabeth Meuleman;
Hannelore Goeman.

Plaatsvervangers:
Marius Meremans, Axel Ronse, Nadia Sminate, Kris Van Dijck, Katja Verheyen;
Leo Pieters, Els Sterckx, Sam Van Rooy;
Katrien Schryvers, Brecht Warnez;
Els Ampe, Steven Coenegrachts;
Stijn Bex;
Steve Vandenberghe.

Toegevoegde leden:
Kim De Witte.

INHOUD

1. Toelichting door Caroline Gennez 4
2. Bespreking 5
3. Stemming 13
Gebruikte afkortingen 14

Op 1 juli 2021 besprak de Commissie voor Onderwijs het voorstel van resolutie van Kim De Witte en Jos D'Haese over de invoering van de maximumfactuur in het secundair onderwijs. Dit voorstel van resolutie werd samen behandeld met het voorstel van resolutie van Caroline Gennez, Hannelore Goeman, Maxim Veys en Steve Vandenberghe over een maximumfactuur in het secundair onderwijs.

Kim De Witte kon wegens medische redenen niet aanwezig zijn tijdens deze bespreking. Hij had evenwel geen bezwaar tegen de verdere behandeling van de voorstellen van resolutie aangezien de achtergrond voor beide voorstellen van resolutie gelijklopend is en de toelichting van Caroline Gennez ook kan gelden voor het voorstel van resolutie dat hij en Jos D'Haese hebben ingediend.

(Deze vergadering werd als videoconferentie georganiseerd.)

1. Toelichting door Caroline Gennez

Caroline Gennez betreurt dat de schoolkansen van sommige kinderen gehypothekeerd worden, niet door een gebrek aan talent of interesse maar door de financieel-economische situatie van hun ouders. In de plenaire vergadering van 30 juni 2021 is gezegd dat de graad van beschaving van een samenleving afgewogen kan worden aan de zorg voor de zwaksten. Volgens de spreker zijn gelijke onderwijskansen de motor bij uitstek om de armoedespiraal te doorbreken. Financiële of andere drempels mogen nooit verhinderen dat jongeren alle onderwijskansen krijgen.

Tijdens de hoorzittingen over de armoedeproblematiek in het onderwijs (*Parl.St*. Vl.Parl. 2020-21, nr. 751/1-2) is een groot aantal stakeholders uit en rondom het onderwijs aan het woord gekomen, zoals de vzw Krijt, maar ook veel ervaringsdeskundigen zijn er gehoord. Uit de onderzoeken van SONO blijkt dat de schoolfacturen voor de tweede en derde graad de laatste jaren met gemiddeld 9 procent gestegen zijn. Er wordt daarin een onderscheid gemaakt tussen strikte studiekosten – om de eindtermen te behalen –, flankerende kosten – bijvoorbeeld voor uitstappen – en vervoerskosten. Aan die stijging moet iets gedaan worden, vindt de spreker.

Caroline Gennez vindt het belangrijk dat de scholen kostenbeheersend werken en dat er geen kostprijsverschil is tussen dezelfde studierichtingen in verschillende scholen. Volgens SONO-onderzoek is dat echter vandaag nog altijd het geval. Er zijn de zogenaamde elitescholen, die de studiekosten in het slechtste geval zelfs opdrijven om bepaalde categorieën jongeren niet aan te trekken, terwijl andere scholen heel sterk inzetten op kostenbeheersing.

De keuze voor een school en een studierichting moet worden bepaald door de talenten en interesses van de leerling. Nochtans zijn er zeker in de meer arbeidsgerichte opleidingen grote drempels, ook al genereren zij vooral kansen voor leerlingen met een faalervaring. Het zou niet mogen dat men geen slager of kapper kan worden vanwege de hoge studiekosten.

Het voorstel van resolutie vraagt ten eerste om meer transparantie in de kostprijs. In de vorige legislatuur is in de Codex Secundair Onderwijs de verplichting ingeschreven om in elk schoolreglement alle kosten transparant in kaart te brengen en daar bij het begin van het schooljaar ook maximaal over te communiceren, met de vermelding van een mogelijk afbetalingsplan dat over een heel schooljaar loopt.

Ten tweede is er de kostenbeheersing. Minister Ben Weyts heeft al beslist om in te grijpen in het gebruik van invulboeken. Dat is zeker een goede zaak, volgens de spreker. Toch is er nog ruimte voor verbetering, bijvoorbeeld door handboeken door te verkopen. Ook de kosten voor vervoer en ICT zijn de afgelopen tien jaar serieus opgelopen.

Caroline Gennez stelt vast dat er zich in het scholenlandschap van de voorbije vijftien jaar twee types scholen afgetekend hebben. Er zijn de scholen die maximaal aan kostenbeheersing willen doen aan de bron. Daar is het systeem van de maximumfactuur voor nodig. Dat dwingt de scholen om voorzichtig om te springen met de middelen. In het basisonderwijs is al in 2008 de maximumfactuur ingevoerd. Tegelijk is daar een serieuze financiële injectie doorgevoerd, omdat de invoering van een maximumfactuur niet mag leiden tot verschraling, bijvoorbeeld op het vlak van cultuur, zwemlessen enzovoort.

De andere strekking vertrekt vanuit de automatische toekenning van de schooltoeslag, aldus het lid. Op dat vlak is de voorbije legislatuur het een en ander gebeurd, maar voor de tweede graad blijkt de minimale toeslag slechts 21 procent van de reële studiekosten te dekken. De volledige schooltoeslag dekt 83 procent. In de derde graad is het nog erger: daar dekt de minimale toeslag maar 16 procent, een volledige toeslag 74 procent. Zelfs een volledige schooltoeslag is ontoereikend om alle kosten te dekken. Het principe heeft ook geen stimulerende invloed op het kostenbeleid van de scholen zelf. Met enige perversie zou men, volgens de spreker, kunnen zeggen dat een school niet aan kostenbeheersing moet doen. Ze schuift de factuur gewoon tweemaal door naar de overheid: eerst via de werkingsmiddelen en daarna via de schooltoeslag. De spreker vindt dat een suboptimaal systeem. Er zitten volgens haar wel goede kanten aan, maar het werkt niet in op de twee kanten van het kostenverhaal.

Caroline Gennez wijst ook op de dramatische praktijken van incassobureaus, waarbij boeken niet geleverd worden als ze niet volledig betaald zijn of als er nog facturen openstaan. Zulke schrijnende verhalen vindt zij uit den boze: incassobureaus zouden geen plek mogen hebben op school.

In de hoorzittingen gaven ervaringsdeskundigen aan dat de erkenning van de armoedeproblematiek op school heel belangrijk is. De leraars zijn daar vaak het eerste aanspreekpunt, vandaar de vraag in het voorstel van resolutie om in de opleidingen ook aandacht te besteden aan armoede-inclusief denken. Ten slotte pleit het voorstel van resolutie voor de inbreng van brugfiguren om de link tussen welzijn en onderwijs te leggen.

Samengevat is een trapsgewijze invoering van de maximumfactuur de makkelijkste weg, te beginnen met de eerste graad omdat daar de vaste studiekosten relatief uniform zijn gezien het kleinere aantal studierichtingen. Ook in de tweede en derde graad is de maximumfactuur het beste instrument om in betaalbaar onderwijs te voorzien, zoals in de Grondwet staat en waar elk kind recht op heeft.

Caroline Gennez wijst er verder op dat beide voorstellen van resolutie inhoudelijk helemaal dezelfde lijn volgen en dat indiener Kim De Witte zich aansluit bij haar betoog.

2. Bespreking

Jan Laeremans vindt onderwijs een investering voor de toekomst en dus moet het betaalbaar zijn voor iedereen. In het basisonderwijs is dat goed opgevangen met de maximumfactuur; in het secundair onderwijs is dat voorlopig niet gebeurd, ook al bestaat daar aanleiding toe.

Uit de tekst van het voorstel van resolutie blijkt dat in bepaalde richtingen, bijvoorbeeld het kunstonderwijs en de hotelschool, de factuur hoog oploopt. Vlaams Belang vindt het onaanvaardbaar dat jongeren bepaalde studierichtingen zouden vermijden vanwege de hoge studiekosten.

Facturen verschillen ook van school tot school, ongeacht de studierichting. Sommige scholen rekenen extra poetspersoneel voor de lunch door of ze kiezen zonder na te denken voor duurdere leermiddelen, materialen, projectdagen en excursies, bijvoorbeeld naar moskeeën binnen de lessen levensbeschouwing.

De toename van het aantal onbetaalde facturen toont aan dat sommige ouders in financiële problemen zitten. De urgentie ter zake bleek ook uit de inbreng van de ervaringsdeskundigen en armoede-experts tijdens de hoorzittingen.

Jan Laeremans is zeker niet ongevoelig voor de problematiek en is bijgevolg de maximumfactuur genegen. Maar men kan het systeem uit het basisonderwijs niet zomaar kopiëren, vindt hij. Daarom pleit hij voor een gediversifieerde maximumfactuur per studierichting. Het commissielid beseft dat de meerderheidspartijen daar niet van overtuigd zijn en dat ze de vrijheid aan de scholen willen laten. Zij vinden dat ouders die zich de duurdere scholen niet kunnen permitteren die dan maar moeten vermijden.

De spreker wijst erop dat de schoolkeuze nu veel minder vrij is dan vroeger. Ouders kunnen vaak niet anders dan meestappen in de digitale aanmeldcarrousel, die vaak uitdraait op een loterij, zodat ze blij moeten zijn met de plek die hun kind wordt toegekend, ook al is dat op een dure school.

Beide voorstellen van resolutie pleiten voor de invoering van de maximumfactuur in het secundair onderwijs, alleen dat van de PVDA voorziet in een diversifiëring. Anderzijds is het voorstel van resolutie van Vooruit een stuk volledieger en evenwichtiger. Jan Laeremans heeft niettemin nog een aantal vragen om verduidelijking aan de collega's van Vooruit. Er staat: "Daarom kan een algemene maximumfactuur voor het hele secundair onderwijs verschillen wegwerken tussen dezelfde opleidingen die door verschillende netten worden aangeboden." De spreker vraagt of het woord 'algemene' betekent dat het principe in alle segmenten van het secundair onderwijs wordt ingezet, ook in het buitengewoon onderwijs, in het deeltijds beroepssecundair onderwijs en in het stelsel van leren en werken. Of is 'algemene' een niet zo goed gekozen synoniem voor 'uniforme'?

Jan Laeremans leest in de toelichting ook dat er een financieel kader uitgetekend moet worden: "Daarbij moet er rekening gehouden worden met de reële kosten van een opleiding zodat de scholen voldoende middelen krijgen om de maximumfactuur te organiseren zonder dat dit gepaard gaat met een verlies aan kwaliteit of aanbod van de opleidingen in het secundair onderwijs." Volgens de spreker gaat dat eerder in de richting van een diversifiëring naargelang de studierichting.

Hij vraagt daarom aan Caroline Gennez of het voorstel van resolutie van Vooruit een uniforme maximumfactuur vooropstelt. Men kan moeilijk verwachten dat iemand die bijvoorbeeld een dure richting Fotografie volgt dezelfde kosten betaalt als iemand in een aso-richting Economie-Moderne Talen.

Ter verduidelijking wil de Vlaams Belangfractie een aantal amendementen (*Parl.St.* Vl.Parl. 2020-21, nr. 766/2) indienen op het voorstel van resolutie van de Vooruitfractie. Het eerste amendement voegt in het derde streepje een punt 1°/1 toe: "Deze maximumfactuur in het secundair onderwijs te differentiëren op basis van de opleidingen;".

Een tweede amendement strekt ertoe in het derde streepje een punt 2°/1 in te voegen, en luidt als volgt: "een duidelijk onderscheid te maken tussen de schoolkosten die dienen ter realisatie van de eindtermen en onderwijsdoelen, die dus onder de maximumfactuur vallen, en extra (facultatieve) kosten die niet zozeer te maken hebben met het realiseren van de eindtermen en onderwijsdoelen en dus stricto sensu buiten het eigenlijke curriculum vallen, die niet onderhevig zijn aan

een maximumfactuur;". Ook in de lagere scholen zijn de activiteiten die nodig zijn om de eindtermen te realiseren gratis voor de leerlingen. Andere vallen onder de maximumfactuur. Het gaat dus niet om het copy-pasten van het systeem van het lager onderwijs, maar het is wel gelijkaardig.

Een derde element in de amendering is dat de scholen opgeroepen worden om de kosten die niet onder de maximumfactuur vallen, beperkt te houden. Ze behouden dan wel de vrijheid om een aantal zaken naar eigen goeddunken te organiseren. Daarover moeten de scholen de ouders bij het begin van het schooljaar transparant inlichten, wat vaak ook al gebeurt.

Het vierde amendement betreft daarom een raming van alle kosten die buiten het systeem van de maximumfactuur vallen.

Annabel Tavernier erkent dat het onderwijs een hefboom moet zijn voor opwaartse sociale mobiliteit, zodat de specifieke talenten van elk kind worden gedetecteerd en zich kunnen ontplooien. Onderwijs moet gelijke kansen bieden aan elke leerling; financiële problemen mogen die kansen nooit belemmeren.

Volgens Annabel Tavernier is de maximumfactuur echter niet de enige zaligmakende oplossing. Zij steunt de voorstellen van resolutie dan ook niet. De voornaamste reden is de enorme verscheidenheid in het secundair onderwijs, in tegenstelling tot de unieke structuur binnen het basisonderwijs. De diversiteit in studierichtingen en bijbehorend studiemateriaal maakt een maximumfactuur in het secundair onderwijs nagenoeg onmogelijk.

De spreker vraagt ook waakzaamheid voor de onbedoelde effecten van de maximumfactuur. Met een maximumfactuur dreigen de tso- en bso-richtingen, waar de kosten nu eenmaal hoger liggen, minder aantrekkelijk te worden, en dat staat haaks op het doel. Volgens Annabel Tavernier zullen de scholen op zoek moeten gaan naar andere inkomsten, bijvoorbeeld via de inzet van vrijwilligers. De ervaring leert dat dan steeds dezelfde mensen opdraven.

De invoering van de maximumfactuur dreigt ook een vervlakking en verschraling van het cultuuraanbod te veroorzaken. Zo zullen kansarme kinderen niet meer in contact kunnen komen met bijvoorbeeld theater. Dat gaat in tegen een gelijkekansenbeleid en is nefast voor de ontwikkeling van die kinderen.

Uit een bevraging van SONO blijkt dat slechts 23 procent van de schooldirecteurs de invoering van het systeem steunt. Hun redenering berust op dezelfde argumenten die de spreker heeft aangehaald.

De N-VA-fractie gelooft veel meer in een transparant kostenbeheersingsbeleid binnen elke school. De praktijk leert dat zo'n pragmatische en realistische aanpak ook effectief werkt en het probleem van de onbetaalde schoolfacturen terugdringt.

Voor de N-VA moet er aandacht zijn voor een transparante schoolrekening, met de mogelijkheid van een gespreide betaling, met zo laag mogelijke kosten, waarbij de ouders weten wanneer ze hoeveel moeten betalen en waarvoor. Alle scholen zouden bij het begin van het jaar een kostenraming moeten meegeven. Scholen zouden ook actief moeten onderhandelen met het oog op groepsaankopen. Ouders met betalingsmoeilijkheden moeten in alle discretie ook een laagdrempelig aanspreekpunt hebben binnen de school.

De spreker pleit ook voor overleg tussen de scholen en de lokale OCMW's over budgetbeheer en onbetaalde facturen. Financiële problemen mogen onder geen beding de pedagogische relatie onder druk zetten.

Annabel Tavernier vindt het hoopgevend dat steeds meer scholen zich bewust zijn van het belang van kostenbeheersing en hierrond ook inspanningen leveren. Uit SONO-onderzoek is gebleken dat de effectieve kosten nog altijd even hoog zijn als tien jaar geleden. Vooral de vervoerskosten zijn op sommige plaatsen sterk gestegen, maar die worden niet in de maximumfactuur opgenomen. Dat is, volgens de spreker, een belangrijke nuancering bij het plaatje dat Vooruit heeft geschetst.

De armoedepolitiek in het onderwijs ligt de N-VA na aan het hart. De Vlaamse Regering neemt die uitdaging met tastbare en doeltreffende maatregelen ter harte en daar is de spreker dankbaar voor. Zij denkt daarbij aan de steun van minister Ben Weyts voor de vzw Krijt, die scholen stimuleert om een proactief kostenbewust beleid te voeren met de nodige waakzaamheid voor wie het moeilijk heeft. Dat gebeurt via de opleiding van armoedevaardig schoolpersoneel en een heldere communicatie naar de ouders. Er is ook de steun aan de Robinpas om financieel kwetsbare gezinnen te helpen met de schoolfactuur. Dat initiatief levert een viervoudige winst op: voor de kinderen, die bij het begin van het schooljaar over al hun boeken beschikken; voor de ouders want de factuur is betaalbaar; en voor de scholen en uitgeverijen want hun facturen worden betaald.

Een ander initiatief is de werkgroep onder leiding van Luc De Man om de kwaliteit van de leermiddelen op te krikken en het gebruik van invulboeken terug te dringen, wat een positief effect moet hebben op de prijszetting. De kosten voor schoolboeken zijn namelijk nog altijd een pijnpunt.

Annabel Tavernier wijst ook op de fundamentele ingreep via de schooltoeslag, die automatisch toegekend wordt en waarvoor de inkomensgrenzen verlaagd zijn. Zij vindt de budgetverhoging van 120 tot 160 miljoen euro een effectieve en efficiënte aanpassing op het vlak van armoedebestrijding.

Het commissielid concludeert dat de Vlaamse Regering heel sociaal en verantwoordelijk is op het vlak van armoedebestrijding. Er worden al veel tastbare en gerichte inspanningen geleverd om te garanderen dat de schoolkansen niet worden gehypothekeerd door de financiële thuissituatie. In het recept van de maximumfactuur ziet zij echter geen heil. De N-VA-fractie steunt de voorstellen van resolutie dan ook niet, noch de amendementen van de Vlaams Belangfractie.

Johan Danen is ervan overtuigd dat veel scholen nu al moeite doen om de schoolkosten beperkt te houden. Dat verdient een woord van dank.

Uit de hoorzittingen is echter gebleken dat er vaak met een middenklassebril naar bepaalde problemen wordt gekeken en dat het armoedeperspectief vaak gewoon vergeten wordt. Dat probleem werd vroeger al vastgesteld in het lager onderwijs en daarom werd de maximumfactuur er ingevoerd, met veel succes overigens. De meeste directies van het basisonderwijs willen die ook behouden, ondanks de initiële weerstand. Bovendien werd het middenklasseperspectief er verlaten en het armoedeperspectief opgenomen: dat zijn twee bijkomende voordelen van de maximumfactuur.

Volgens Johan Danen zorgt de maximumfactuur voor transparantie en voorspelbaarheid. Voor mensen in armoede is het belangrijk om te weten wanneer zij welke kosten moeten betalen, zodat zij daarop kunnen anticiperen en stappen kunnen ondernemen om over voldoende middelen te beschikken.

In Vlaanderen bestaat er een lange traditie in de democratisering van het onderwijs. Men kan hier studeren wat men wil, los van rang, stand, de positie van zijn ouders of zijn financiële middelen. De laatste decennia zijn er grote stappen vooruitgezet in die democratisering. Voor de spreker is het ondenkbaar dat de financiële positie van de ouders bepaalt wat men wel of niet kan studeren. De maximumfactuur

garandeert dat men dezelfde kosten moet ophoesten, wat men ook studeert. Dat is dan ook een van de belangrijkste argumenten pro.

Volgens Johan Danen is er vaak discussie of de buitenschoolse activiteiten in de maximumfactuur moeten worden opgenomen. De Groenfractie is daar eerder voorstander van, omdat die vaak buitensporig veel geld kosten, ook al zorgt de hoge kostprijs niet altijd voor een betere kwaliteit. Het zou alleszins voor meer transparantie zorgen als er ook een indicatie zou gegeven worden van wat de buitenschoolse activiteiten zouden mogen kosten.

Om al deze redenen is de Groenfractie voor de invoering van een maximumfactuur. De spreker vindt het jammer dat de leden van de meerderheid daar niet in meegaan. Hij suggereert om in het volgende werkjaar stappen vooruit te zetten om de betaalbaarheid van het secundair onderwijs te verbeteren.

Loes Vandromme is er voorstander van om zo weinig mogelijk financiële drempels in te bouwen, want elk kind heeft recht op goed onderwijs. De keuze voor een bepaalde school of studierichting mag niet afhangen van de financiële middelen van het gezin. Zij spreekt ook haar waardering uit voor de inzet van alle scholen en schoolbesturen op dat vlak.

De spreker verwijst naar de inspanningen die in de huidige legislatuur gebeurd zijn inzake het groeipakket en de schooltoeslag. Het aantal kinderen dat, naast het basisbedrag, recht heeft op een sociale toeslag is verdubbeld van 175.000 naar 364.000. Bovendien hebben 150.000 kinderen extra recht op een toeslag. Dat is een belangrijke stap in de toegankelijkheid van het onderwijs, omdat de financiële mogelijkheden van de ouders minder bepalend zijn voor de schoolkeuze.

Loes Vandromme mist nuance in de voorstellen van resolutie en leest vooral een alles-of-nietsverhaal, want ze pleiten voor een scherpe en minder scherpe maximumfactuur in alle graden. Ze verwijst naar de SONO-monitor, waaruit al meerdere argumenten naar voren gebracht werden. Gedragenheid binnen de scholen is er daar een van: niet iedereen staat open voor de maximumfactuur. Men kan het secundair onderwijs ook niet zomaar vergelijken met het basisonderwijs: de diversiteit aan studierichtingen maakt het er alleszins niet eenvoudiger op. Op het vlak van de vervoerskosten wil de spreker een pleidooi voeren voor de meer landelijke gebieden, waar bijvoorbeeld de kosten om te gaan zwemmen hoger zijn.

Het SONO-onderzoek is echter genuanceerder dan wat tot dusver gezegd is, stelt Loes Vandromme. Er wordt daarin namelijk uitdrukkelijk gepleit om de maximumfactuur uitsluitend in de eerste graad in te voeren.

CD&V gaat niet mee in de voorstellen van resolutie die nu op tafel liggen, maar de fractie gaat graag het gesprek aan met alle onderwijsactoren, zoals dat eerder gebeurd is met de Vlor over het gelijkekansenbeleid.

Het heeft, volgens Loes Vandromme, geen zin om veel beloftes te doen en voor sinterklaas te spelen, want in de huidige financiële context moeten er keuzes gemaakt worden. De ervaring uit het basisonderwijs leert dat de maximumfactuur handenvol geld kost, zeker omdat die toen gepaard ging met een verhoging van de werkingsmiddelen van 56 miljoen euro. Het is dus belangrijk om goed na te denken wat er precies gedaan wordt.

Er zijn al dingen gebeurd, gelijke kansen zijn belangrijk. Daarom moet verder onderzocht worden hoe de schooltoeslag verder aangepast kan worden aan de verschillende studierichtingen.

Loes Vandromme pleit er ook voor om te blijven inzetten op kostenbeheersing. Veel scholen zijn op dat vlak goed bezig door goede voorbeelden te delen, door gespreide betaling mogelijk te maken en door in dialoog te treden met ouders met betalingsmoeilijkheden. Leerkrachten en scholen moeten nog meer armoedebewust gemaakt worden. De spreker gelooft ook sterk in het verhaal met de brugfiguren: er moeten bruggen gebouwd worden tussen onderwijs en welzijn. De opstelling van een ethische code waarin nagedacht wordt over het gebruik van handboeken en onderwijssoftware is een stap in de goede richting.

De spreker deelt de zorgen van de collega's over goed onderwijs voor elk kind, maar zal de voorstellen van resolutie niet goedkeuren.

Tom Ongena verklaart dat ook de Open Vld-fractie de voorstellen van resolutie niet zal goedkeuren. Hij is ervan overtuigd dat alle collega's dezelfde intentie delen om ervoor te zorgen dat iedereen maximale onderwijskansen krijgt, ongeacht zijn financiële draagkracht en achtergrond. De vraag is hoe men dat kan bereiken. Ofwel verlaagt men het plafond van de kamer voor iedereen, waardoor iedereen zich wat moet bukken, ofwel geeft men een ladder aan wie niet hoog geraakt. De maximumfactuur volgt de eerste oplossing, en dat is geen goede optie. Voor de spreker is het beter om ervoor te zorgen dat mensen hogerop geraken.

Tom Ongena somt enkele redenen op voor die keuze. In het secundair onderwijs is het moeilijker om de maximumfactuur te bepalen door de verscheidenheid aan opleidingen. Het aanbod zal ook verschralen, want scholen zullen in functie van de maximumfactuur opleidingen afbouwen of minder investeren in andere richtingen, zeker in technische en beroepsopleidingen, hoewel die meer en meer nodig zijn.

De ervaring in het basisonderwijs leert dat er 10 procent minder daguitstappen georganiseerd worden. Zo verminderen de mogelijkheden om de kennis te verruimen buiten de schoolmuren en dat is geen goede evolutie. Bovendien zal de impact op de schoolorganisatie groot zijn, bovenop de transformatie waarin de scholen nu al zitten.

Slechts 23 procent van de directies steunt het idee en 60 procent is ronduit tegen. Bovendien blijkt dat de kosten in de tweede graad gestagneerd zijn tegenover 2006-2007. Tom Ongena wijst ook op de bestaande regelingen: in bijna 88 procent van de scholen wordt vandaag al in een speciale tegemoetkoming voorzien voor ouders met betalingsmoeilijkheden en 72 procent van de scholen heeft een regeling wanneer leerlingen niet kunnen deelnemen aan bepaalde activiteiten om financiële redenen. Al deze argumenten maken dat het scenario om het plafond te verlagen geen goed idee is.

De spreker herinnert eraan dat sinds september 2019 schoolfacturen gespreid kunnen worden betaald, zodat alle leerlingen op 1 september hun boeken hebben. Er is ook de schooltoeslag, die automatisch toegekend wordt en waarvoor de inkomensgrenzen verlaagd zijn, met een stijging van het budget. Dat is, volgens Tom Ongena, het mooiste voorbeeld van hoe men door een ladder aan te reiken een probleem kan oplossen.

Er zijn nog andere initiatieven, zoals de Robinpas, waarmee 20.000 jongeren ondersteund worden, en er is de vzw Krijt, die 300.000 euro krijgt. De Koning Boudewijnstichting heeft ook een project om leerkrachten in opleiding armoedebewust te maken, waarbij ze meelopen met een andere leerkracht in een diverse en stedelijke context. Een werkgroep is ook de handboeken en digitale leermiddelen kritisch aan het doorlichten, omdat die leerboeken hoge kosten met zich meebrengen. Men kan ook niet naast Digisprong kijken: ICT-materiaal wordt vaak als een grote prioriteit gezien.

Volgens Tom Ongena kan men nog veel meer de kaart trekken van kostenbeheersing via groepsaankopen, misschien zelfs netoverschrijdend. Ook de samenwerking met sectorale opleidingsfondsen kan worden geïntensifieerd.

Mensen die het moeilijk hebben ondersteuning geven, is de goede weg, concludeert het commissielid.

Caroline Gennez erkent dat er al een aantal instrumenten bestaat, maar ze is ervan overtuigd dat de meesten suboptimaal werken. De aanpassingen aan de schooltoeslag zijn goed, maar onvoldoende om de gelijke kansen en de gelijke toegang tot alle studierichtingen te garanderen.

De Vooruitfractie staat open om nuancering aan te brengen. Armoede op school bannen kan niet met één instrument of in één vingerknip. Armoede is een maatschappelijk fenomeen dat zijn weg vindt naar het onderwijs. Die spiraal moet doorbroken worden en dan moet men beginnen in het onderwijs en de kinderopvang, want daar kunnen kinderen de meeste kansen krijgen. Elke financiële drempel in de studiekeuze moet gebannen worden. De spreker heeft begrip voor de complexiteit in de manier waarop dat moet gebeuren.

Caroline Gennez begrijpt dat het draagvlak bij de directies beperkt is, omdat zij nu eenmaal bang zijn dat er bij de invoering van de maximumfactuur geen extra werkingsmiddelen tegenover zullen staan. Het ene kan voor de spreker nooit zonder het andere, namelijk het upgraden van en investeren in de werkingsmiddelen. Dat is zo gebeurd in het basisonderwijs en ook in het secundair onderwijs zou dat gradueel moeten gebeuren. Ook al zullen de meerderheidsfracties het voorstel van resolutie niet goedkeuren, toch bedankt zij CD&V voor haar openheid om naar een maximumfactuur in de eerste graad te gaan. Het is nu eenmaal zo dat de invoering van een uniforme maximumfactuur daar eenvoudiger is, omdat het basisaanbod daar vrij breed is.

Voor de tweede en derde graad pleit de spreker voor een 'algemene' maximumfactuur voor alle onderwijsvormen, maar niet voor een 'uniforme'. De studiekosten en de kosten voor de opleidingen voor de school verschillen nu eenmaal. De Vooruitfractie is dus geen voorstander om overal hetzelfde bedrag in te voeren, maar wel de reële kosten van de opleiding in rekening te brengen en de maximumfactuur daar gedifferentieerd aan aan te passen. Dat is al een antwoord op een van de amendementen van Vlaams Belang.

Caroline Gennez staat zeker open om een onderscheid te maken tussen de kosten om de onderwijsdoelen te halen en de ruimere studiekosten. De invoering zal in stapjes moeten verlopen om het financieel en budgettair haalbaar te maken. De behoefte aan een transparante communicatie is voor de spreker evident, zoals ook in de Codex Secundair Onderwijs staat.

De spreker juicht toe dat de vzw Krijt verder ondersteund wordt. Maar de financiering van vzw's die werken rond de bewustmaking van de armoedeproblematiek op school is één zaak. Zij zijn de kanaries in de koolmijn, zij signaleren de problematiek, maar een kanarie voorkomt niet dat de mijn instort.

De spreker herhaalt nadrukkelijk dat er een bijkomend instrument nodig is, naast alle andere initiatieven die zij zeker ondersteunt, en dat is de maximumfactuur. Ze pleit ervoor om te beginnen met de invoering in de bredere eerste graad, want dat zal weinig technische problemen opleveren. Zo zou aan veel jonge mensen en hun ouders een dienst bewezen worden.

Koen Daniëls vat eerst enkele voorstellen van Vooruit en een aantal oppositiepartijen samen, die hij de afgelopen tijd in de commissie en tijdens de begrotingsbespreking

in de plenaire vergadering gehoord heeft: de werkingsmiddelen van de scholen moeten stevig omhoog, leersteun moet meer geld krijgen, sociale huisvesting ook, het groeipakket moet omhoog, er moet een maximumfactuur ingevoerd worden, met een verhoging van de werkingsmiddelen enzovoort. Als men de optelsom van al die voorstellen maakt, betekent dat ook: er komen veel meer belastingen. Hij vindt dat de collega's van Vooruit de eerlijkheid zouden moeten hebben om dat aan de mensen zo te zeggen.

De spreker denkt dat vorige ministers van Onderwijs de maximumfactuur al lang ingevoerd hadden als het zo gemakkelijk zou zijn als voorgesteld. De situatie in het basisonderwijs is van een andere orde. Hij spreekt ook tegen dat er een brede eerste graad is in het secundair onderwijs, zoals Caroline Gennez beweert. De leerlingen kiezen pas in het tweede jaar een basisoptie, en daar zijn veel verschillen.

Koen Daniëls steunt het spoor dat de minister en de regering volgen, namelijk de leermiddelen en de invulboeken bekijken. Veel ouders hebben daar terecht kritische vragen bij. Er is ook de vzw Krijt, die samen met de scholen aan de slag gaat om de schoolkosten te bepalen zonder een verschraling te veroorzaken.

De spreker stelt verder vast dat hij nog niet gehoord heeft hoe de zogenaamd gemakkelijke invoering van de maximumfactuur gefinancierd moet worden.

Jan Laeremans is blij dat Loes Vandromme een opening heeft gelaten voor een mogelijke invoering in de eerste graad. Voor hem is die piste het onderzoeken waard. Hij herhaalt dat de maximumfactuur een terechte investering is in het onderwijs. Voor de financiering kijkt hij naar de massale geldtransfers richting Wallonië, maar het Vlaams Parlement geeft natuurlijk ook enorm veel subsidies waarop bezuinigd zou kunnen worden. Die discussie moet uiteraard in de begrotingscommissie gevoerd worden. De affaire rond Sihame El Kaouakibi heeft volgens hem aangetoond dat er daar nog veel geld te rapen valt, dat nuttiger besteed kan worden.

Caroline Gennez verwees naar het schoolreglement maar niet elke ouder leest dat aandachtig door, aldus de spreker. Het is essentieel dat die informatie bij de inschrijving gegeven wordt zodat de ouders goed weten waar ze aan toe zijn. Daarom wil de spreker dat speciaal toevoegen via een amendement.

Caroline Gennez repliceert op de opmerking van Koen Daniëls dat de maximumfactuur al lang ingevoerd was als het gemakkelijk zou zijn. Nochtans heeft ze van Annabel Tavernier gehoord dat de N-VA-fractie het gewoon niet wil. Het is een kwestie van keuzes maken en daarom moet de ambitie er zijn om het systeem wel in te voeren en zo de armoedeproblematiek op de scholen te kanaliseren.

Het is een goed idee om te beginnen met de eerste graad en de spreker heeft ook bij CD&V gehoord dat zij daarover willen spreken, in overleg met alle stakeholders zodat er een draagvlak ontstaat. Ze wijst Koen Daniëls er ook op dat ze het niet over een 'brede' maar 'bredere' eerste graad had.

Ook in de uitgaven moet men prioriteiten stellen. De spreker is ervan overtuigd dat er hier en daar nog vet op de soep zit en dat het een slecht idee is om te besparen op onderwijs. Ook om uit de coronacrisis te geraken moet er geïnvesteerd worden in opleiding. De maximumfactuur is dan zeker een waardevolle investering.

3. Stemming

Amendement 1 op het voorstel van resolutie van Caroline Gennez, Hannelore Goeman, Maxim Veys en Steve Vandenberghe over een maximumfactuur in het secundair onderwijs wordt verworpen met 3 stemmen tegen 12.

Amendement 2 wordt verworpen met 3 stemmen tegen 12.

Amendement 3 wordt verworpen met 3 stemmen tegen 12.

Amendement 4 wordt verworpen met 3 stemmen tegen 12.

Het voorstel van resolutie van Kim De Witte en Jos D'Haese over de invoering van de maximumfactuur in het secundair onderwijs wordt verworpen met 6 stemmen tegen 9.

Het voorstel van resolutie van Caroline Gennez, Hannelore Goeman, Maxim Veys en Steve Vandenberghe over een maximumfactuur in het secundair onderwijs wordt verworpen met 6 stemmen tegen 9.

Karolien GROSEMANS,
voorzitter

Johan DANEN
Roosmarijn BECKERS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

aso	algemeen secundair onderwijs
bso	beroepssecundair onderwijs
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
SONO	Steunpunt Onderwijsonderzoek
tso	technisch secundair onderwijs
Vlor	Vlaamse Onderwijsraad
vzw	vereniging zonder winstoogmerk